

Sygn. akt *I ACa 684/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lipca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący – Sędzia Mariola Głowacka

Sędziowie: Mikołaj Tomaszewski(spr.)

Maciej Rozpędowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 30 czerwca 2020 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. L. i L. L. (1)**

przeciwko **E. Ś. (1) i M. Ś. (1)**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 30 października 2018 r. sygn. akt XII C 573/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że uznaje za bezskuteczne w stosunku do powodów:

a) **umowę nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umowę przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy (...) w P., (...) prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), położonej w (...) przy ul. (...), zawarte w dniu 21 listopada 2012 r. pomiędzy (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., wpisanej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w P. pod numerem (...) (...) E. B. (...) – (...) zawartą przed notariuszem W. D. (1), Repertorium (...) numer (...),**

b) **umowę nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umowę przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy (...) w P.,**

(...) prowadzi księgę wieczystą o numerze

(...), położonej w (...) przy ul. (...), zawarte w

dniu 28 listopada 2012 r. pomiędzy (...) I. (...) Spółka z ograniczoną

odpowiedzialnością wpisanej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego

Rejestru Sądowego w P. pod numerem(...) (...) M.

J. (...) – (...) przed notariuszem W. D. (2),

Repertorium(...)numer (...),

a to w celu ochrony wierzytelności powodów w kwocie 5.000.000 zł wraz z

ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami

procesu w łącznej kwocie 37.617 zł, a która to wierzytelność jest stwierdzona

nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanym w dniu 25 czerwca 2012 r.

przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt (...)

(...), wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt (...) oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt. (...), a w pozostałym zakresie powództwo oddala;

II. w pozostałym zakresie apelację oddala;

III. zasądza od pozwanych na rzecz powodów 8.100zł tytułem zwrotu kosztów

postępowania apelacyjnego.

Mikołaj Tomaszewski Mariola Głowacka Maciej Rozpędowski

UZASADNIENIE

Powodowie M. L. i L. L. (1) wnieśli przeciwko pozwanym E. Ś. (1) i M. Ś. (1) o uznanie za bezskuteczne w stosunku do powodów umów:

a. zawartej w dniu 20 czerwca 2012 r. pomiędzy J. Ś. (1) a K. C. przed notariuszem W. D. (1), Rep.(...)

b. zawartej w dniu 25 czerwca 2012 r. pomiędzy K. C. a (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., Rep. (...)

c. zawartej w dniu 21 listopada 2012 r. pomiędzy (...) Sp. z o.o. a pozwaną E. Ś. (1) zawartą przed notariuszem W. D. (1), Rep. (...)

d. zawartej w dniu 28 listopada 2012 r. pomiędzy (...) Sp. z o.o. a pozwanym M. Ś. (1) zawarta przed notariuszem W. D. (1), Rep. (...)

których przedmiotem było prawo własności nieruchomości zapisanej w kw nr (...) położonej w (...), a to w celu ochrony wierzytelności w kwocie 5.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w łącznej kwocie 37.617 zł, a które są stwierdzone nakazem zapłaty wydanym w dniu 25 czerwca 2012 r. przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygn. akt(...), wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 14 października 2014 r., sygn. akt (...)oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie o sygn. akt (...) zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz oddzielenie zabezpieczenia dla roszczenia powodów na czas trwania procesu poprzez ustanowienie wobec pozwanych zakazu zbywania i obciążania przysługujących im udziałów po 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej w (...) zapisanej w kw (...)/.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa. Wyrokiem z dnia 30 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu:

1. Uznał za bezskuteczną w stosunku do powodów:

a. umowę darowizny nieruchomości zawartą w dniu 20 czerwca 2012 r. pomiędzy J. Ś. (1) a K. C. przed notariuszem W. D. (1), Repertorium(...) numer (...),

b. umowy przeniesienia na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przedmiotu aportu w tym nieruchomości zawarte w dniu 25 czerwca 2012 r. pomiędzy K. C. a (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., wpisanej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w P. pod numerem KRS (...) przed notariuszem W. D. (1), Repertorium (...) numer (...),

c. umowę nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umowę przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości zawarte w dniu 21 listopada 2012 r. pomiędzy (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., wpisanej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w P. pod numerem KRS (...) E. Ś. (1) zawartą przed notariuszem W. D. (1), Repertorium A numer (...),

d. umowę nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umowę przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości zawarte w dniu 28 listopada 2012 r. pomiędzy (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w P. pod numerem KRS (...) M. Ś. (1) przed notariuszem W. C., Repertorium A numer (...)

co do wszystkich umów wymienionych w punktach a, b, c, d w zakresie w którym przedmiotem tych umów było prawo własności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy (...) w P., (...) prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) położonej w (...) przy ul. (...), a to w celu ochrony wierzytelności powodów w kwocie 5.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w łącznej kwocie 37.617 zł, a która to wierzytelność jest stwierdzona nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanym w dniu 25 czerwca 2012 r. przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt (...), wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt (...) oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt. (...), 2. kosztami procesu obciążył w całości pozwanych, przy czym szczegółowe ich wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu. W motywach rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał, że dłużnik powodów J. Ś. (1) wystawił 4 weksle in blanco opiewające na kwotę 500.000 zł oraz jeden weksel in blanco na kwotę 3.000.000 zł. W każdym z weksli pozwany wpisał cyfrą sumę wekslową oraz powodów jako remitentów poprzez podanie imion M. i L. oraz ich nazwiska L., klauzulę „bez protestu” oraz miejsce płatności weksli K. przy ul. (...). Kolejno w dniach 9 marca 2012 r., 19 marca 2012 r., 22 marca 2012 r., 29 marca 2012 r., 6 czerwca 2012 r. powodowie uzupełnili wszystkie weksle, oznaczając datę płatności na dzień 13 czerwca 2012 r. Pismami z dnia 6 czerwca 2012 r. pełnomocnik powodów wezwał dłużnika do zapłaty na rzecz powodów zobowiązań wekslowych opiewających w sumie na kwotę 5.000.000 zł w terminie do 13 czerwca 2012 r. Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 25 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu nakazał J. Ś. (1) (dalej dłużnikowi) aby zapłacił solidarnie z weksla na rzecz powodów kwotę 5.000.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty wraz z kwotą 69.717 zł tytułem kosztów postępowania nakazowego. Umową darowizny z dnia 20 czerwca 2012 r., Repertorium A numer (...) dłużnik przeniósł na swoją córkę K. C. całe przedsiębiorstwo pod firmą (...), w skład którego wchodziło również prawo własności nieruchomości położonej w (...), wpisanej w księdze wieczystej nr (...) (dalej Nieruchomością). Umową przeniesienia na rzecz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przedmiotu aportu z dnia 25 czerwca 2012 r., Repertorium A numer (...) K. C. wniosła aportem do (...) Sp. z o.o. całe przedsiębiorstwo, w tym przedmiotową Nieruchomość. Spółkę (...) Sp. z o.o. reprezentował przy tej czynności J. Ś. (2), pełniący w tamtym czasie funkcję prezesa zarządu. Umową nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umową przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości z dnia 21 listopada 2012 roku, Repertorium A numer (...) sp. z o.o. reprezentowana przez K. C. przeniosła na żonę dłużnika – pozwaną E. Ś. (1) udział wynoszący 1/2 przedmiotowej (...) w zamian za nabyte od niej i umorzone udziały własne. W dniu 28 listopada 2012 r. (...) sp. z o.o. reprezentowana przez K. C. na mocy umowy nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celi ich umorzenia oraz umowy przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości, Repertorium a numer (...) przeniosła na pozwanego M. Ś. (1) w zamian za nabyte od niego i umorzone własne udziały, własność 1/2 (...).

K. G. jest córką dłużnika. E. Ś. (2) jest córką dłużnika, a M. Ś. (2) jego synem. Wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. wydanym w sprawie o sygn. akt (...) Sąd Okręgowy w Poznaniu utrzymał ww. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 25 czerwca 2012 r., o sygn. akt(...)w części obejmującej zasądzenie od dłużnika na rzecz powodów solidarnie kwoty 5.000.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, uchylił ww. nakaz z zapłaty w pozostałej części obejmującej rozstrzygnięcie o kosztach procesu oraz kosztami procesu obciążył dłużnika w całości i na tej podstawie zasądził od niego na rzecz powodów solidarnie kwotę 32.217 zł, w tym kwotę 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. Powyższy wyrok został utrzymany w mocy Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt (...), w który sąd zasądził od dłużnika na rzecz powodów również kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. W dniu 30 czerwca 2016 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...) w P. Z. G. postanowieniem umorzył postępowanie egzekucyjne wobec bezskutecznej prowadzonej egzekucji wobec dłużnika z wniosku powodów. Wartość rynkowa (...) według stanu nieruchomości w okresie od czerwca 2012 r. do listopada 2012 r. oraz cen od czerwca 2012 r. do listopada 2012 r. wynosiła 1.694.434 zł. Nieruchomość była obciążona hipotekami umownymi kaucyjnymi o łącznej wartości 1.185.900 zł na rzecz (...) Banku S.A, Oddział I w P..Wartość rynkowa (...) według stanu nieruchomości oraz cen na dzień 22 marca 2018 r. wynosiła 1.754.751 zł. Nieruchomość jest obciążona hipotekami umownymi o łącznej wartości 1.185.900 zł na rzecz (...) Banku S.A, (...) w P.. W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał, iż żądanie pozwu zasługuje na uwzględnienie. Powództwo o uznanie za bezskuteczną czynności na podstawie art. 527 k.c w zw. z art. 531 § 2 k.c. zostało wniesione przeciwko E. Ś. (1) oraz M. Ś. (1) w zakresie nieruchomości, która była przedmiotem darowizny dokonanej na podstawie umowy z dnia 20 czerwca 2012 r. przekazanej przez J. Ś. (1) (dłużnika) swojej córce K. C.. Przedmiotowa nieruchomość położona w (...), dla której Sąd Rejonowy (...) w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) (dalej (...)) wchodziła w skład przedsiębiorstwa prowadzonego przez dłużnika. W następstwie podjętych czynności przez K. C. na mocy umowy z dnia 26 czerwca 2012 r. a następnie przez spółkę (...) Sp. z o.o. (reprezentowaną przez K. C.) na mocy umów z dnia 21 listopada 2012 r. oraz umowy z dnia 28 listopada 2012 roku, własność (...) została przeniesiona na pozwanych E. Ś. (1) oraz M. Ś. (2) w udziałach po 1/2. Sąd w tym miejscu wskazuje, że kwestia uznania bezskuteczności dwóch pierwszych czynności, tj. umowy darowizny z dnia 20 czerwca 2012 r. oraz umowy z dnia 26 czerwca 2012 r. przeniesienia przedmiotu aportu do spółki obejmującego przedmiotową Nieruchomość są przedmiotem rozpoznania przez tutejszy sąd w sprawie toczącej się pod sygnaturą akt (...) Podkreślić jednakże należy, że w niniejszej sprawie nie zachodzi jedna z przesłanek uzasadniających odrzucenie pozwu na podstawie art. 199 §1 pkt 2 k.p.c (zawisłość sprawy) albowiem postępowanie toczące się pod sygnaturą akt (...) dotyczy innych pozwanych – bezpośrednich stron ww. umów z dnia 20 czerwca 2012 r. oraz z dnia 26 czerwca 2018 r. - (...) Sp. z o.o. w P. oraz K. Ś.. Kwestia badania bezskuteczności uznania ww. umów z dnia 20 czerwca 2012 r. oraz z dnia 26 czerwca 2012 r. za bezskuteczne również w niniejszym postępowaniu znajduje swoje uzasadnienie w roszczeniu strony powodowej, ostatecznie sprecyzowanej przez pełnomocnika powoda na rozprawie w dniu 23 listopada 2017 r (k.575). Pełnomocnik powodów wyjaśniając sposób sprecyzowania roszczenia w taki sposób, odniósł się do niejednolitego orzecznictwa Sądu Najwyższego w przedmiocie powództwa ze skargi paulińskiej wytoczonego bezpośrednio przeciwko osobie na rzecz której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią (art. 531 § 2 k.c).W związku z tak sformułowanym żądaniem, sąd był obowiązany badać bezskuteczność wszystkich ww. czterech umów, których przedmiotem było rozporządzanie przedmiotową Nieruchomością.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 marca 2017 r., III CSK 143/16 w sprawach, których dotyczy art. 531 § 2 KC zakres przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec powoda ze skutkiem przewidzianym w art. 532 KC jest co do zasady szerszy. Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy w pierwszej kolejności od wykazania wynikających z art. 527 § 1 KC przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej. Mając na uwadze powyższe orzeczenie oraz sposób ostatecznie sformułowanego przez stronę powodową roszczenia, sąd uznał że zasadność przedmiotowego powództwa zależy od spełnienia wszystkich przesłanek określonych zarówno w art. 527 § 1 k.c jak i w art. 531 § 2 k.c.

Zgodnie z orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 19.04.2016 roku (I ACa 245/16) oraz licznymi opiniami doktryny (Kodeks cywilny. Komentarz. Edward Gniewek, Piotr Machnikowski, wydanie 7, Wydawnictwo CH Beck,

Kodeks cywilny. Tom I Komentarz pod redakcją K. Pietrzykowskiego wydanie 3, Wydawnictwo CH Beck) oraz literalnym brzmieniem przepisu art. 527 § 1 kodeksu cywilnego przesłankami do uznania powództwa ze skargi pauliańskiej są:

a) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli,

b) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli,

c) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią. Przesłanki te muszą zostać spełnione łącznie, z zastrzeżeniem, iż przesłanka z pkt c) nie musi być spełniona w przypadku, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść bezpłatnie (np. w drodze darowizny). Wówczas jej wiedza o działaniu dłużnika celem pokrzywdzenia wierzycieli, nie jest konieczna do uznania takiej czynności za bezskuteczną. Przesłanki te muszą zostać udowodnione przez wierzyciela zgodnie z art. 6 k. c. W przedmiotowej sprawie uznanie bezskuteczności czynności może być orzeczone wobec osób czwartych/piątych zgodnie z art. 531 § 2 - w wypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Wskazać nadto należy, że dodatkową oczywistą przesłanką wskazywaną w doktrynie jest nadto istnienie wierzytelności. W niniejszej sprawie wierzytelność ta wynika z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu wydanego w sprawie o sygn. akt (...), w którym to wyroku sąd utrzymał w mocy nakaz zapłaty z dnia 25 czerwca 2012 r., sygn. akt (...) w części obejmującej zasądzenie od dłużnika na rzecz powodów kwoty 5.000.000 zł oraz zasądził od dłużnika na rzecz powodów solidarnie tytułem kosztów procesu w kwocie 32.217 zł. Sąd podkreśla, że wbrew twierdzeniom pełnomocnika pozwanych powyższe orzeczenie jest prawomocne, a Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skarga kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia z dnia 10 maja 2016 r., sygn. akt (...). Powyższe potwierdza oświadczenie pełnomocnika powodów złożone na rozprawie w dniu 7 września 2017 r. (k.417), które nie zostało zakwestionowane przez stronę pozwaną. Odnosząc się więc do przesłanek określonych w art. 527 § 1 k.c. sąd wskazuje, że w niniejszej sprawie została spełniona pierwsza z nich polegająca na dokonaniu przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz na skutek której doszło do pokrzywdzenia wierzycieli. D. umową darowizny przeniósł na swoją córkę K. C. całe przedsiębiorstwo pod firmą (...), w tym (...), a w dalszej kolejności doszło do przeniesienia własności m. in. (...) na rzecz spółki (...) sp. z o. o. (wniesienie aportem), która to spółka w zamian za nabyte udziały przekazała własność (...) pozwanym E. Ś. (2) oraz M. Ś. (2). W wyniku tych czynności osoby trzecie i dalsze niewątpliwie uzyskały korzyść majątkową. W ostateczności również pozwani w wyniku tych dalszych czynności otrzymali Nieruchomość. Spornym w niniejszej sprawie było spełnienie drugiej części tejże przesłanki, polegającej na pokrzywdzeniu wierzycieli. Przez pokrzywdzenie wierzycieli rozumie się niewypłacalność dłużnika lub jego pogłębienie, czyli taką sytuację, w której dłużnik nie jest w stanie wywiązywać się ze swoich zobowiązań finansowych. Sama niewypłacalność oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja prowadzona wobec dłużnika nie może przynieść zaspokojenia wierzyciela. D. G. - Ś. wyzył się wskutek darowizny de facto wszystkich składników majątku, w tym przedmiotowej (...). W związku z tym powodowie nie mogli zaspokoić się również z innych składników majątku dłużnika. Pozwani argumentują, że do takiego pokrzywdzenia wierzycieli nie doszło, gdyż przedmiotowa Nieruchomość jest obciążona hipotekami na rzecz banku i w związku z tym, nawet w przypadku, gdyby nie doszło do darowizny, powodowie nie mogliby zaspokoić się z przedmiotowej (...), gdyż wierzyciel hipoteczny ma pierwszeństwo przed innymi wierzycielami. Trudno jednak zgodzić się z taką argumentacją. Po pierwsze, zaznaczyć z całą stanowczością należy, iż wpisy hipoteki nie świadczą jeszcze o tym, że powodowie nie będą w stanie dochodzić swoich wierzytelności z (...). Nie można bowiem z góry przyjąć, że kredyt nie zostałby spłacony i bank dochodziłby swojej wierzytelności poprzez egzekucję (...). Banki, co do zasady, w ostateczności dochodzą swoich wierzytelności w drodze egzekucji z nieruchomości, gdyż przed sięgnięciem do tego typu rozwiązań próbują innych metod celem dochodzenia roszczeń z tytułu niespłaconego kredytu. Dodatkowo w tej sprawie należy uwypuklić, iż na żadnym etapie postępowania nie wykazano, iż wierzytelność z tytułu kredytu względem banku nie jest spłacana i że jest prowadzona jakakolwiek egzekucja w tym zakresie. W konsekwencji można więc przyjąć, że wierzytelność z tytułu kredytu przez cały czas była spłacana, a co za tym idzie

kwota ewentualnej wierzytelności dochodzonej przez bank byłaby niższa niż ujawnione w księdze wieczystej hipoteki. Dodatkowo należy podkreślić, że wielkość hipotek ujawnionych w księdze wieczystej nieruchomości (...) nie może być utożsamiana z wielkością jego długu w stosunku do innych wierzycieli (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16.03.2017 roku I ACa 1069/16). Ponadto wycena (...) sporządzona przez rzeczoznawcę majątkowego R. D. (1) szacuje wartość (...) na kwotę 1.694.434,00 PLN (w okresie od czerwca 2012 do listopada 2012). Natomiast kwota hipotek wpisanych na (...) opiewa na łączną kwotę 1.185.900,00 PLN. Przyjmując nawet, że doszłoby do jakiegokolwiek egzekucji z (...) na rzecz wierzyciela hipotecznego, powodom nadal pozostałaby znaczna kwota celem zaspokojenia swoich wierzytelności. Wskazać też w tym miejscu trzeba, iż wpis hipotek na rzecz banków zazwyczaj jest wyższy niż wierzytelność, którą one zabezpieczają. Możliwość tylko częściowego zaspokojenia się z przedmiotu zaskarżonej czynności dlatego, że jest on obciążony hipoteką na rzecz innej wierzytelności uprzywilejowanej, nie ogranicza więc uprawnienia do zaskarżenia skargą paulińską całej czynności, a nie tylko tej jej części, która odpowiada możliwości zaspokojenia. Wierzyciel ma prawo domagać się także w takiej sytuacji uznania bezskuteczności czynności prawnej w całości i ze względu na całą swoją wierzytelność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.06.2007 roku II CSK 93/07). Podnieść należy, że przedstawiona wycena (...) wskazuje również na obecną wartość, która wynosi 1.754.751,00 PLN, a więc jest jeszcze wyższa, więc gdyby dłużnik nie dokonał darowizny (...) stan jego majątku uległby zwiększeniu. Przyjąć więc należy, że wskutek tych czynności nastąpiło pogorszenie sytuacji majątkowej dłużnika. Można więc wykazać związek przyczynowy między czynnością dłużnika a pokrzywdzeniem powodów, gdyż w wyniku tej czynności doszło do uniemożliwienia zaspokojenia powodów z

(...). Nadto również przeprowadzone postępowanie egzekucyjne wobec dłużnika udowodniło, że nie posiada on żadnego majątku. Jednym z dowodów niewypłacalności dłużnika jest zaś nieskuteczność prowadzonej przeciwko niemu egzekucji. Podkreślić w tym miejscu należy, że jak wynika ze złożonych do akt sprawy pism od Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym (...) w P. Z. G. z dn. 30 stycznia 2015 r. (k.252) oraz postanowienia Komornika Sądowego z dn. 30 czerwca 2016 r. o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z powodu jego bezskuteczności (k.253) w sprawie (...) darowanie przedsiębiorstwa niewątpliwie miało wpływ na stopień niewypłacalności dłużnika, a w rezultacie na szkodę interesu wierzycieli i zmniejszenie szansy czy też nawet uniemożliwienie wyegzekwowania należnego roszczenia. Wobec powyższego w ocenie sądu przesłanka przybliżona w pkt a) została spełniona. Kolejną przesłanką zakreśloną w pkt b) jest fakt, by dłużnik miał świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzycieli. Działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli ma natomiast miejsce wówczas, gdy dłużnik zdaje sobie sprawę, że dokonanie danej czynności może spowodować niemożność zaspokojenia wierzycieli z należącego do wierzyciela majątku. Świadomość pokrzywdzenia musi istnieć w chwili dokonywania czynności (wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku, III Ca 1538/11 z dnia 17.10.2012 roku). Świadomość oznacza również, że dłużnik w chwili dokonywania czynności był poczytalny i wiedział, że wskutek jego działań może dojść do pokrzywdzenia powodów. D., składając zeznania przed tutejszym sądem (w przedmiotowej sprawie jako świadek), twierdził, że nie pamiętał, by był coś winny powodom. Jednocześnie podnosił, że od 2010 roku były planowane poszczególne czynności w związku ze zmianą stylu życia dłużnika oraz, że plany te były przynajmniej częściowo znane powodom. Trudno jednak zgodzić się z taką argumentacją w aspekcie całej sprawy. Po pierwsze weksle zostały wystawione przez dłużnika na zlecenie powodów w 2012 roku. Przyjmując, że weksle zostały wystawione na łączną kwotę 5.000.000,00 PLN, trudno dać wiarę twierdzeniom dłużnika, że nie miał świadomości co do tego zobowiązania i o nim nie pamiętał. Jednocześnie pismem z dnia 6 czerwca 2012 roku, a więc przed datą dokonania kwestionowanych czynności, dłużnik został wezwany do zapłaty wierzytelności wekslowych. Po drugie, bez wpływu na całą sytuację ma fakt, że powód M. L. znał plany, które podobno istniały już w 2010 roku. W tamtym czasie nie był on wierzycielem pana J. Ś. (2). Natomiast należy też zaznaczyć, iż o świadomości pokrzywdzenia wierzycieli można mówić wtedy, gdy dłużnik zdaje sobie sprawę, że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być zamiarem dłużnika. Wystarczy, że dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Jednocześnie świadomość pokrzywdzenia wierzycieli musi istnieć w chwili dokonywania czynności prawnej. Dla sprawy nie ma znaczenia czy powód znał plany dłużnika i cokolwiek o nich wiedział. D., dokonując kwestionowanych czynności w niedługim terminie po wezwaniu go do zapłacenia wierzytelności wekslowej, mógł przewidywać, że działania te mogą powodować pokrzywdzenie powodów. Rozważając kwestie świadomości dłużnika ciężar należy oprzeć na świadomości możliwości wystąpienia pokrzywdzenia wierzyciela. Nie musi wcale

wystąpić zamiar pokrzywdzenia. W powyższej sprawie należy więc uznać, że dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia powodów. Mając na względzie powyższe, przesłanka w pkt b) została spełniona. Przesłanka zawarta w pkt c) dotycząca wiedzy lub możliwości (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią jest w tym przypadku przyjęta jako domniemanie prawne zawarte w § 3 art. 527 k.c. zgodnie z którym jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim w stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wierzyciel na podstawie tego przepisu zostaje więc zwolniony od obowiązku dowodzenia, iż osoba trzecia wiedziała o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Musi jedynie udowodnić istnienie bliskiego stosunku między dłużnikiem a osobą trzecią. Wierzyciel w tym wypadku obowiązany jest tylko do wykazania stosunku bliskości, a rzeczą osoby trzeciej jest wykazanie w drodze przeciwdowodu, że nie miał wiedzy o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela). Bliska więc prawnorodzinna może stanowić jednak podstawę domniemania faktycznego, iż dane osoby pozostają ze sobą w bliskim stosunku w rozumieniu art. 527 § 3 k.c. W przedmiotowej sprawie (przy pierwszej czynności) dłużnik - J. Ś. (2) darował swojej córce K. C. całe swoje przedsiębiorstwo, w tym Nieruchomość. W sytuacji gdy bezpłatne korzyści przypadają osobom bliskim dłużnika, należy zastosować wyłącznie art. 528 k.c. jako przepis dalej idący, z pominięciem art. 527 § 3 k.c., a wnioski dowodowe zmierzające do obalenia domniemania z art. 527 § 3 k.c. winny ulec oddaleniu jako dotyczące faktów niemających znaczenia dla sprawy. W konsekwencji biorąc pod uwagę powyższe również przesłanka z pkt c) została spełniona. W ocenie sądu w niniejszej sprawie zostały również spełnione przesłanki określone w art. 531 § 2 k.c. w stosunku do każdego z pozwanych. Zgodnie z przytoczonym przepisem w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Innymi słowy przesłankami warunkującymi uwzględnienie powództwa ze skargi pauliańskiej w stosunku do kolejnych osób (czwartych, piątych) jest spełnienie dwóch dodatkowych przesłanek : rozporządzenie uzyskaną korzyścią przez osobę trzecią oraz wiedza kolejnych osób bądź nieodpłatność rozporządzenia. Odnosząc powyższe na kanwę niniejszej sprawy wskazać należy, że pozwany M. Ś. (2) uzyskał udział wynoszący 1/2 w prawie (...) w drodze umowy nabycia udziałów w celu ich umorzenia oraz umową przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości. na mocy umowy z dnia 28 listopada 2018 r. Na marginesie należy wskazać, że nie sposób zgodzić się z argumentacją powodów, zgodnie z którą pozwany M. Ś. (2) uzyskał udział w przedmiotowej nieruchomości pod tytułem darmym, spełniając tym samym przesłanki z art. 528 kc. Jak wynika bowiem z umowy z dn. 28.11.2012, rep. (...) udział 1/2 w prawie własności przedmiotowej nieruchomości został przeniesiony na pozwanego w zamian za nabycie udziałów Spółki w celu ich umorzenia. Nieuzasadnione wydaje się założenie powodów, iż sam fakt uzyskania przez pozwanego udziałów w rzeczony Spółce na podstawie umowy darowizny przesądza o uznaniu, iż miała miejsce zamiana korzyści darowej w postaci udziałów na udział w prawie własności, przy zachowaniu owego nieodpłatnego charakteru czynności. Powyższe pozostaje przy tym bez wpływu na zasadność roszczenia powodów, gdyż w ocenie sądu pozwany będący synem dłużnika wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną (art. 531 § 2 k. c). Również i pozwana E. Ś. (2) uzyskała udział wynoszący 1/2 w prawie własności (...) również od spółki (...) sp. z o. o. Pierwotnie pozwana nabyła udziały w tej spółce, które następnie zostały przez spółkę przejęte od pozwanej celem ich umorzenia i jednocześnie spółka przekazała pozwanej w zamian za to udział wynoszący 1/2 w prawie (...). W związku z tym uznać należy, że nie zachodzi w stosunku do niej przesłanka unormowana w art. 531 § 2 k. c. w zakresie nieodpłatnego rozporządzenia. Jednak przepis ten zawiera jeszcze inną przesłankę, która może być zastosowana w przypadku rozporządzenia za wynagrodzeniem, a mianowicie fakt, że osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Trudno bowiem nie przyjąć argumentacji, że żona doskonale zna sytuację majątkową i finansową męża, czyli J. Ś. (2), który najpierw w umowie darowizny przekazał Nieruchomość córce a potem przy kolejnej czynności uczestniczył jako prezes spółki. Abstrahując od powyższego, odnieść się należy również do poniżej przytoczonego orzeczenia Sądu Najwyższego, w którym wskazano, że domniemania paulińskie mają również zastosowanie (art. 527 § 3 i § 4 kc, art. 529 kc) w przypadku wytoczenia powództwa ze skargi pauliańskiej bezpośrednio przeciwko osobie, na rzecz której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią. W orzeczeniu Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r. w sprawie o sygn. akt V CSK 667/14, wskazano, że z punktu widzenia potrzeby ochrony wierzyciela nie ma znaczenia kilkakrotny i wielopodmiotowy transfer korzyści majątkowej, jeżeli korzyść ta wyszła z

majątku dłużnika (lub do niego nie weszła) w okolicznościach usprawiedliwiających roszczenie paulińskie wierzyciela (art. 527 kc). Dlatego w art. 531 § 2 kc przewidziano wprost możliwość wystąpienia wierzyciela bezpośrednio przeciwko ostatniemu nabywcy korzyści i jednocześnie domagania się uznania za bezskuteczną wobec wierzyciela ostatniej czynności prawnej z udziałem ostatniego nabywcy korzyści. Wierzyciel będzie jednak musiał wykazać, że osoba pozwana „wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną”. Chodzi oczywiście o pozytywną wiedzę o obiektywnych i subiektywnych przesłankach skargi pauliańskiej, przewidzianych w art. 527 KC, tj. o przesłankach, które uzasadniałyby orzeczenie uznania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią za bezskuteczną wobec wierzyciela. Wiedza taka świadczy o udziale także ostatniego beneficjenta rozporządzenia w działaniu in fraudem creditoris. Wierzyciel może korzystać z tzw. domniemań pauliańskich mających ułatwić wykazania przesłanek subiektywnych skargi takie w procesie skierowanym przeciwko ostatniemu nabywcy korzyści (art. 527 § 3 i § 4 KC, art. 529 KC). Nie trzeba wykazywać wspomnianej wiedzy pozwanego nabywcy korzyści, gdy nabył on tę korzyść nieodpłatnie (art. 531 § 2 KC). W takiej sytuacji wystarczy wykazanie przesłanek uzasadniających uznanie czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią za bezskuteczną (art. 527 KC). W konsekwencji że chociaż pozwani w niniejszej sprawie jako nabywcy składników z majątku dłużnika są de facto osobami piątymi w sprawie, to przepisy art. 531 § 2 kc i art. 527 kc w dalszym ciągu znajdują w stosunku do nich zastosowanie i uzasadniają roszczenie wierzyciela ze skargi pauliańskiej. Przepis art. 531 § 2 kc nie ogranicza bowiem uprawnień wierzyciela do możliwości dochodzenia roszczenia z akcji pauliańskiej wyłącznie do pierwszego następcy prawnego osoby trzeciej, jeżeli tylko kolejni następcy prawni spełniają przesłankę wiedzy o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną lub korzyść uzyskali nieodpłatnie. Pozwani w niniejszej sprawie są ostatnimi nabywcami korzyści z majątku dłużnika w postaci udziału w nieruchomości o nr KW (...). Zgodnie z zacytowanym powyżej orzeczeniem, wierzycielowi przysługuje w tym wypadku, niezależnie od mających miejsce po drodze transferów korzyści majątkowej w postaci przedmiotowego udziału, prawo do skorzystania z tzw. domniemań pauliańskich wskazanych w art. 527 § 3 i § 4 kc. Mając na uwadze iż pozwani, na których przeszła własność przedmiotowej nieruchomości jako żona oraz syn bez wątplenia pozostają osobami bliskimi dłużnika, zastosowanie znajdzie art. 527 § 2 kc i uznanie, iż wiedzieli oni o tym, iż czynność dłużnika dokonana została z pokrzywdzeniem wierzyciela. Jak wynika z powyższego orzeczenia Sądu Najwyższego, wiedza taka świadczy o udziale nabywcy końcowego rozporządzenia majątkowego w działaniu in fraudem creditoris. W świetle powyższego oraz w związku z treścią art. 531 § 2 kc należy uznać, iż w niniejszej sprawie żądanie powodów co do uznania za bezskuteczną czynności w przedmiocie uzyskania udziału w przedmiotowej nieruchomości przez pozwanych jest zasadne, i zostało potwierdzone złożonymi w sprawie dokumentami. W tym miejscu należy wskazać, że w doktrynie i orzecznictwie nie ma jednolitego poglądu co do sposobu dochodzenia przez wierzyciela roszczeń na podstawie art. 531 § 2 kc oraz tego, która z czynności powinna zostać objęta powództwem w przypadku skierowania roszczeń ze skargi paulińskiej przeciwko osobie czwartej i dalszym - czy mianowicie powinna to być czynność ostatnia to jest czynność między ostatnim nabywcą a poprzednim właścicielem przedmiotowej korzyści z majątku dłużnika, czy też zaskarżeniu powinien podlegać szereg czynności, które doprowadziły do wejścia ostatniego nabywcy w posiadanie składnika majątku dłużnika. Sąd przychylił się przy tym do poglądu pełnomocnika powodów, wyrażonego również m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r. „sygn. akt II CSK 448/11” zgodnie z którym ze sformułowania zawartego w art. 531 § 2 KC nie wynika konieczność orzekania o bezskuteczności innych czynności, niż czynność dłużnika abv osiągnięty został skutek-umożliwiający egzekucję. Nie oznacza to jednak, że niedopuszczalne byłoby objęcie zaskarżeniem wszystkich czynności kolejno wiodących do osoby piątej, skoro czynności te jakkolwiek przesłankowo, muszą być poddane badaniu, aby ocenić zasadność powództwa o stwierdzenie bezskuteczności czynności dłużnika, które skierowane zostało przeciwko dalszemu nabywcy korzyści. Osiągnięcie skutku w postaci umożliwienia wierzycielowi egzekucyjnego doświadczenia usuwanej przed nim korzyści wymaga jednakże pominięcia, a więc uznania za bezskuteczne czynności, które spowodowały przemieszczenie korzyści do jej aktualnego dysponenta, a więc ostatniego nabywcy. Zgodzić się należy przy tym z pełnomocnikiem powodów, iż ze względów natury celowościowej taki sposób ujęcia przedmiotu zaskarżenia wydają się bardziej funkcjonalny, biorąc pod uwagę fakt iż w przypadku skierowania skargi paulińskiej jedynie co do czynności której stroną był ostatni nabywca, powstaje problem prawny związany z następującym postępowaniem egzekucyjnym. Kiedy korzyść przejdzie do majątku kolejnej osoby, stwierdzenie bezskuteczności czynności przenoszącej korzyść do tego majątku (to znaczy ostatniej czynności w ciągu) nie wystarczy aby przeprowadzić egzekucję, ponieważ brak będzie łączności pomiędzy tytułem wykonawczym wystawionym przeciwko dłużnikowi a stwierdzeniem bezskuteczności czynności, której

dłużnik nie dokonywał. Orzeczenie uwzględniające powództwo ze skargi pauliańskiej ma charakter konstytutywny, wobec czego czynność dłużnika nadal pozostawałaby w mocy także względem wierzyciela i nie byłoby podstaw do podważenia wyłącznie czynności następczej względem działań (zaniechań) dłużnika. Mając na uwadze powyższe, ponieważ niezależnie od przyjętego poglądu w niniejszej sprawie powodowie zaskarżyli wszystkie kolejne czynności następujące na drodze przesunięcia majątku od dłużnika do nabywcy końcowego, powództwo w niniejszej sprawie podlegało uwzględnieniu. Powyższy wyrok zaskarżyli apelacją w całości pozwani, którzy powołując się na naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 6 kc w zw. z art. 527 § 1 i 2 kc w zw. z art. 531 § 2 kc, art. 527 § 1 i 2 kc w zw. z art. 531 § 2 kc, 527 § 1 kc w zw. z art. 531 § 2 kc, art. 527 § 3 kc w zw. z art. 531 § 2 kc,

naruszenie prawa procesowego w postaci art. 379 pkt 5 kpc w zw. z art. 214 § 1 kpc w zw. z art. 235 § 1 kpc 299 kpc w zw. z art. 227 kpc w zw. z art. 217 § 3 kpc, art. 233 § 1 kpc wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Okręgowy na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, ocenionego bez przekroczenia granic określonych treścią art. 233§1 kpc dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych. Ustalenia te oraz ich prawną ocenę – zastrzeżeniem dotyczącym jedynie kwestii potrzeby zamieszczenia w sentencji rozstrzygnięcia co do bezskuteczności umów z dnia 20.06.2012r. i z dnia 25.06.2012r., w których zawarciu pozwani nie uczestniczyli, o czym będzie mowa w dalszej części uzasadnienia - Sąd Apelacyjny podziela, przyjmując je jako własne.

Nie zachodzi w sprawie nieważność postępowania ani też naruszenie wskazanych w środku odwoławczym przepisów procesowych poprzez oddalenie wniosku o przesłuchanie pozwanego w drodze pomocy sądowej przed Sądem Rejonowym dla (...) Ż. w W..

Nie zachodziła bowiem żadna przeszkoda do tego, by pozwany stawiał się na przesłuchanie przed Sądem Okręgowym w Poznaniu.

Skarżący w uzasadnieniu wniosku powoływał się na zamieszkiwanie w W. i wykonywanie tam pracy oraz utrudnienia w dojeździe z W. do P. w związku z pracami remontowymi prowadzonymi na tej trasie kolejowej.

Każda osoba będąca stroną w sprawie sądowej musi liczyć się z tym, że zostanie dopuszczony dowód z przesłuchania stron, co wiązać się będzie z koniecznością stawienia się w sądzie rozpoznającym sprawę.

Dojazdu z W. do P., nawet mimo trwającego w 2018r. remontu przedmiotowej trasy kolejowej, nie można uznać za szczególnie uciążliwy.

Pozwany nie powoływał się na to, by odbycie takiej podróży uniemożliwiał mu stan zdrowia.

Celowe jest przy tym z uwagi na zasadę bezpośredniości, by przesłuchanie strony odbywało się przed sądem właściwym do rozpoznania sprawy co do meritum.

Zasadą jest bowiem przeprowadzenie postępowania dowodowego przed sądem orzekającym – ma to zapewnić realizację zasady bezpośredniości postępowania. Tylko bezpośrednie zetknięcie się sądu orzekającego ze stronami i świadkami zapewnia sądowi możliwość poczynienia odpowiednich spostrzeżeń, istotnych dla oceny wiarygodności i mocy dowodów. Odstępstwa od tej reguły nie podlegają wykładni rozszerzającej.

Wniosek o przesłuchanie pozwanego przed sądem wyznaczonym został przy tym złożony do Sądu Okręgowego dopiero kilka dni przed rozprawą, na której miał zostać przeprowadzony ten dowód i to mimo faktu, że o planowanym przeprowadzeniu tego dowodu w dniu 18.10.2018r. pełnomocnik pozwanego dowiedział się już podczas rozprawy w dniu 6.09.2018r.

Wbrew wywodom apelacji okoliczność, że w § 118 regulaminu urzędowania sądów powszechnych wskazano, że jeżeli odległość od miejsca zamieszkania

świadka jest mniejsza do siedziby sądu orzekającego niż do siedziby sądu, w którego okręgu świadek zamieszkuje, zlecenie przeprowadzenia dowodu temu sądowi nie jest dopuszczalne, chyba że uzasadniają to szczególne warunki komunikacyjne oraz, że nie należy także zwracać się o przesłuchanie świadków do innego sądu, jeżeli odległość między miejscem ich zamieszkania a siedzibą sądu orzekającego nie przekracza 50 km, chyba że równocześnie świadkowie mają być obecni w czasie oględzin lub też nie mogą się stawić w siedzibie sądu orzekającego z powodu przeszkód trudnych do usunięcia, nie oznacza, że Sąd Okręgowy miał obowiązek uwzględnić wniosek pozwanego o przesłuchanie w drodze pomocy sądowej.

Te uregulowania wskazują jedynie na to kiedy przesłuchanie w drodze pomocy sądowej jest niedopuszczalne, a nie na obowiązek sądu do skorzystania z instytucji określonej w art. 235 kpc w każdym wypadku, gdy odległość między miejscem zamieszkania osoby mającej złożyć zeznania a siedzibą sądu jest większa niż 50 kilometrów.

Sąd Okręgowy miał zatem wszelkie podstawy do tego, by nie uwzględnić wniosku pozwanego i pominąć dowód z jego przesłuchania wobec niestawiania się na rozprawę, na którą został wezwany do osobistego stawiennictwa pod rygorem pominięcia dowodu z tego przesłuchania.

Skarżący nie może przy tym skutecznie powoływać się na zarzucane uchybienie, bowiem mimo fachowej reprezentacji na rozprawie w dniu 18.10.2018r., nie złożył skutecznego zastrzeżenia w trybie art. 162 kpc.

Z treści art. 162 k.p.c. wynika wprost, że strona ma zwrócić uwagę sądowi na uchybienie przepisom postępowania. Oznacza to, że nie jest wystarczające zwrócenie się do sądu o zaprotokołowanie, że strona zgłasza i wnosi o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Zastrzeżenie będzie skuteczne, jeżeli strona wskaże przepisy, które sąd, jej zdaniem, naruszył (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2013 roku, sygn. akt: V CSK 544/12). Tym bardziej nie budzi wątpliwości, że jeżeli strona jest w procesie reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, zastrzeżenie złożone przez niego do protokołu w trybie art. 162 k.p.c. jest skuteczne wówczas, gdy wskazuje, jakie przepisy postępowania zostały naruszone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2006 r. V CSK 237/06). Celem bowiem unormowania art. 162 k.p.c. jest to, by sąd mógł usunąć skutki naruszenia przepisów postępowania. Skutek utraty uprawnienia do powoływania się na uchybienia przepisom postępowania występuje także wtedy, gdy wprawdzie zastrzeżenie zostało wpisane do protokołu, lecz jego treść nie spełnia wymogów należytego zwrócenia uwagi sądu na uchybienia proceduralne, wyżej wskazane. Tymczasem w niniejszej sprawie profesjonalny pełnomocnik powodów złożył wprawdzie zastrzeżenie z art. 162 kpc co do oddalenia wniosku o przesłuchanie pozwanego w trybie pomocy sądowej i pominięcia dowodu z przesłuchania pozwanego w charakterze strony lecz w żaden sposób go nie uzasadnił i nie wskazał też jakie przepisy miał naruszyć Sąd Okręgowy tą decyzją procesową.

Zastrzeżenie to nie może być zatem uznane za skuteczne i w konsekwencji pozwany nie mogą powoływać się w środku odwoławczym na wskazane uchybienie.

Nie zachodziły zatem także podstawy do uwzględnienia złożonego w środku odwoławczym wniosku o rozpoznanie w trybie art. 380 kpc postanowienia Sądu Okręgowego z 18.10.2018r. oddalającego wniosek o przesłuchanie pozwanego w drodze pomocy sądowej przed Sądem Rejonowym w (...) i przeprowadzenie dowodu z przesłuchania pozwanego przed Sądem Apelacyjnym.

Postanowienie Sądu Okręgowego było bowiem jak najbardziej zasadne.

Nie było także podstaw do uwzględnienia wniosku pozwanej o odroczenie rozprawy apelacyjnej.

Pozwana była na tej rozprawie reprezentowana przez swojego pełnomocnika, co jest wystarczająco gwarantowało ochronę jej praw.

Po zapadnięciu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy w Poznaniu wydał w dniu 31.10.2019r. następującej treści wyrok w sprawie o sygnaturze (...) (z której to sprawy zostało wyłączone do odrębnego rozpoznania powództwo rozpoznane w niniejszej sprawie), z powództwa M. L., L. L. (1) przeciwko (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P., K. C.:

1. Uznaje za bezskuteczną w stosunku do powodów M. L. i L. L. (1) umowę darowizny zawartą w dniu 20 czerwca 2012 r. pomiędzy J. Ś. (2) a K. C. przed notariuszem W. D. (1), rep. nr (...) oraz umowę zawartą w dniu 25 czerwca 2012 r. pomiędzy K. C. a (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. KRS (...), przed notariuszem W. D. (1), Rep. (...), których przedmiotem było przedsiębiorstwo stanowiące zorganizowany zespół składników materialnych i niematerialnych, w skład którego wchodziło m.in.:

- a. prawo własności nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) (...) położonej w W.;
- b. prawo własności nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) położonej w (...);
- c. udział wynoszący (...) części w prawie własności nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) położonej w Ł.;
- d. prawo własności nieruchomości zapisanej w kw nr (...) (...) położonej w Ł.;
- e. prawo własności nieruchomości zapisanej w (...)nr (...) położonej w K.;
- f. udział wynoszący (...) części w prawie własności nieruchomości zapisanej wkw nr (...) położonej w Ł.;
- g. prawo własności nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) (...) położonej w Ł.;
- h. prawo własności nieruchomości zapisanej w(...) nr (...) (...) położonej w K.;
- i. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) (...) położonej w K.;
- j. udział wynoszący 1/2 części w prawie własności nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) położonej w P.;
- k. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) położonej w P.;
- l. udział wynoszący 3/24 w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości objętej kw nr (...) położonej w P.;
- m. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości zapisanej w (...) nr (...) (...) położonej w P.;

a to w celu ochrony wierzytelności w kwocie 5.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w łącznej kwocie 37.617 zł, a które są stwierdzone nakazem zapłaty wydanym w dniu 25 czerwca 2012 r. przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygn. akt (...), wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 14 października 2014 r., sygn. akt (...) oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie o sygn. akt(...)

2. Uznaje za bezskuteczną w stosunku do powodów M. L. i L. L. (1) umowę z dnia 18 grudnia 2012 r. zawartą przed notariuszem W. D. (1), rep. nr (...), na podstawie której (...) Sp. z o.o. przeniosła na K. C. własność nieruchomości objętej kw nr (...), a to w celu ochrony wierzytelności w kwocie 5.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w łącznej kwocie 37.617 zł, a które są stwierdzone nakazem zapłaty wydanym w dniu 25 czerwca 2012 r. przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie o sygn. akt (...) wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 14 października 2014 r., sygn. akt (...) (...) oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r. w sprawie o sygn. akt (...)

Trzeba zatem wskazać, że jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 222/13, w sprawach, których dotyczy art. 531 § 2 k.c. zakres przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec powoda ze skutkiem przewidzianym w art. 532 k.c. jest co do zasady szerszy. Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy w pierwszej kolejności od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej.

Ze względu na to, że osoba trzecia nie jest biernie legitymowana w sprawie o ubezskuteczenie dokonanego przez nią rozporządzenia uzyskaną od dłużnika korzyścią na rzecz kolejnej osoby, w sentencji wyroku nie orzeka się o bezskuteczności wobec powoda czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej, jednak ustalenie w tej sprawie przesłanek warunkujących ubezskuteczenie czynności prawnej dłużnika jest koniecznym warunkiem orzeczenia o bezskuteczności wobec powoda czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od

dłużnika na rzecz kolejnej osoby. Ponadto art. 531 § 2 k.c. uzależnia uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby od tego, aby osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Dla uznania za bezskuteczną czynności prawnej osoby trzeciej nie jest natomiast konieczne uprzednie lub jednoczesne uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika w procesie skierowanym przeciwko osobie trzeciej. Uzyskanie takiego orzeczenia może jednak ułatwić rozstrzygnięcie sprawy przeciwko następcy prawnemu osoby trzeciej, przesądzając o ziszczeniu się przesłanek wynikających z art. 527 § 1 k.c.

Większość zarzutów apelacji odnosi się do uznania za bezskuteczne w stosunku do powodów wskazanych wyżej umów z 20.06.2012r. i 25 czerwca 2012r.

Pozwani kwestionują przede wszystkim ustalenie Sądu Okręgowego, że strony umów z 20.06.2012r. i 25.06. (...) zawierały te kontrakty w okolicznościach uzasadniających zastosowanie postanowień art. 527 § 1 kc.

Trzeba zatem zauważyć, że Sąd Apelacyjny związany jest prawomocnym orzeczeniem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 31.10.2019r., gdyż jest to wyrok konstytucyjny.

Jak to już wskazano wyrok ten przesądza spełnienie się przesłanek z art. 527 § 1 kc w odniesieniu do objętych nim umów i na obecnym etapie postępowania pozwani nie mogą skutecznie podnosić zarzutów sprzecznych z mocą wiążącą tego orzeczenia.

Tylko ubocznie zatem podnieść należy, że z ustaleń Sądu Okręgowego opartych na treści opinii biegłego R. D. wynika, iż wartość przedmiotowej nieruchomości, zarówno w okresie dokonywania zaskarżonych umów, jak i według cen z 2018r. była wyższa od wartości obciążającej nieruchomości hipotek.

Niezasadne są zatem twierdzenia apelacji jakoby uwzględnienie obciążeń hipotecznych skutkowało brakiem pokrzywdzenia powodowych wierzycieli.

Stosownie do powyższych wskazań zbędne było zamieszczanie w sentencji zaskarżonego wyroku rozstrzygnięcia o bezskuteczności wobec powodów umowy darowizny zawartej w dniu 20 czerwca 2012 r. pomiędzy J. Ś. (2) a K. C. przed notariuszem W. D. (1), rep. nr (...) oraz umowy zawartej w dniu 25 czerwca 2012 r. pomiędzy K. C. a (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. KRS (...), przed notariuszem W. D. (1), Rep.(...) nr (...)

Tylko w zakresie dotyczącym stwierdzenia bezskuteczności tych umów zaskarżony wyrok podlegał zmianie.

Sąd Okręgowy miał natomiast obowiązek zbadania bezskuteczności tych umów jako przesłanki rozstrzygnięcia o bezskuteczności umów z dnia 21.11.2012r. i 28.11.2012r. zawartych przez pozwanych z (...) Sp. z o.o. w P..

Sąd Okręgowy uczynił zadość temu obowiązкови i zawarł w tym zakresie stosowne rozważania w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, które to stanowisko zostało w pełni potwierdzone prawomocnym i wiążącym Sąd Apelacyjny wyrokiem wydanym w sprawie (...).

Art. 531 § 2 kc daje wierzycielowi możliwość zaskarżenia tylko ostatniej czynności fraudacyjnej w ciągu wszystkich czynności dokonanych z pokrzywdzeniem wierzyciela. W razie skorzystania z tego uprawnienia sąd orzeka o skuteczności ostatniej z czynności ale uwzględnienie powodztwa uzależnione jest nie tylko od wykazania przesłanek bezskuteczności ostatniej czynności prawnej, lecz również czynności fraudacyjnej dłużnika z osobą trzecią i ewentualnych kolejnych czynności. W sprawach objętych hipotezą art. 531 § 2 kc zakres przesłanek materialnoprawnych uznania czynności za bezskuteczną w stosunku do wierzyciela jest zatem szerszy, niż w sprawach określonych w art. 531 § 1 kc Sąd bada bowiem zarówno przesłanki z art. 527 § 1 kc uzasadniające bezskuteczność czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej jako konieczny warunek orzeczenia o bezskuteczności wobec wierzyciela czynności prawnej, którą osoba trzecia rozporządziła uzyskaną od dłużnika korzyścią na rzecz kolejnej osoby, jak i przesłankę określoną w art. 531 § 2 kc rzeczywistej wiedzy tej osoby o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 222/13, i orzeczenia w nim powołane, z dnia 22 marca 2017 r., III CSK 143/16). Taki sam zakres przesłanek podlega badaniu przy ocenie bezskuteczności czynności prawnej, którą osoba czwarta rozporządziła korzyścią uzyskaną od osoby trzeciej na rzecz kolejnej osoby oraz czynności prawnych dokonanych przez kolejne osoby.

Brak jest podstaw do uznania zasadności naruszenia art. 527 § 3 kc w zw. z art. 531 § 2 kc przez błędne zdaniem skarżących zastosowanie domniemania wynikającego z przedmiotowego przepisu w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, podczas gdy nie zaistniały ku temu przesłanki, gdyż pozwany, pomimo iż jest synem J. Ś. (2) z uwagi na młody wiek, niezamieszkiwanie z (...)G.- (...) i brak jakiegokolwiek wiedzy o działalności gospodarczej prowadzonej przez J. Ś. (2) nie mógł wiedzieć o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

I w tym zakresie należy w pełni podzielić stanowisko Sądu Okręgowego.

Wierzyciel może korzystać z tzw. domniemań pauliańskich mających ułatwić wykazania przesłanek subiektywnych skargi także w procesie skierowanym przeciwko ostatniemu nabywcy korzyści (art. 527 § 3 i § 4 kc, art. 529 kc (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., V CSK 667/14).

Pozwany jest synem J. Ś. (2), który dokonał darowizny objętej umową z 20.06.2012r. na rzecz swojej córki (i siostry pozwanego) oraz reprezentował spółkę (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. przy zawieraniu umowy z 25.06.2012r.

Gołosłowne twierdzenia apelacji o tym jakoby pozwany nie miał wiedzy o pokrzywdzeniu wierzycieli swego ojca z uwagi na swój młody wiek i niezamieszkiwanie z dłużnikiem nie są w ocenie Sądu Apelacyjnego wystarczające do obalenia domniemania z art. 527§ 3 kc.

Pozwany jest przy tym bratem osoby obdarowanej w umowie z 20.06.2012r. i nie sposób też uznać, by nie posiadał wiedzy o tym, że umowa ta była nieodpłatna.

Kontrahenta pozwanego przy zawieraniu z umowy z 28.11.2012r. również reprezentowała obdarowana uprzednio siostra pozwanego.

Mamy do czynienia w sprawie z szeregiem czynności, których stronami, lub reprezentantami będących stronami osób prawnych, byli członkowie najbliższej rodziny pozwanego.

W ustalonych przez Sąd Okręgowy okolicznościach nie budzi wątpliwości spełnienie się przesłanek z art. 531 § 2 kc.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386§ 1 kpc i art. 385 kpc:

I. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że uznał za bezskuteczne w stosunku do powodów:

a) umowę nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umowę przeniesienia udziału w prawie własności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy (...) – S.

(...) w P., (...) prowadzi księgę

wieczystą o numerze (...), położonej w (...)

przy ul. (...), zawarte w dniu 21 listopada 2012 r. pomiędzy

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą

w P., wpisanej do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru

Sądowego w P. pod numerem (...) (...) E.

B. Ś. zawartą przed notariuszem W.

D., Repertorium (...) numer (...),

b) umowę nabycia udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w celu ich umorzenia oraz umowę przeniesienia udziału w prawie

własności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy (...) – S.

(...) w P., (...) prowadzi księgę

wieczystą o numerze (...), położonej w (...)

przy ul. (...), zawarte w dniu 28 listopada 2012 r. pomiędzy

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanej

do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego w

P. pod numerem (...) (...) M. J.

G. – Ś. przed notariuszem W. D. (2),

Repertorium (...) numer (...),

a to w celu ochrony wierzytelności powodów w kwocie 5.000.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w łącznej kwocie 37.617 zł, która to wierzytelność stwierdzona jest nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanym w dniu 25 czerwca 2012 r. przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt (...) wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt (...) oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 maja 2016 r. wydanym w sprawie o sygn. akt. (...) a w pozostałym zakresie powództwo oddala;

II. w pozostałym zakresie apelację oddalił;

III. zasądził od pozwanych na rzecz powodów 8.100zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Taka redakcja wyroku jest konsekwencją realizacji postulatu czytelności orzeczeń sądowych.

Przy sposobie sformułowania sentencji zaskarżonego wyroku ograniczenie się do wyeliminowania z jej treści, jako podlegających ubezskuteczeniu, kontraktów z 20.06.2012r. i z 25.06.2012r., nie byłoby wystarczające w sytuacji, gdy dotyczyły one także innych nieruchomości niż umowy zawarte przez pozwanych.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu w instancji odwoławczej znajdowało oparcie w art. 100 zd. 2 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc oraz § 2 pkt 7w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Zmiana wyroku polegała jedynie na oddaleniu powództwa co do stwierdzenia bezskuteczności umów z 20 i 25 czerwca 2012r.

Jak to już wskazano orzekanie o tym w sentencji orzeczenia było zbędne, bowiem bezskuteczność tych umów sąd stwierdzić winien jedynie w uzasadnieniu orzeczenia, co też Sąd Okręgowy uczynił i ustalenie to nie zostało to przez skarżących skutecznie zakwestionowane.

Należy zatem uznać, że powodowie w istocie wygrali w sprawie praktycznie w całości, co uzasadniało przyznanie im zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Mikołaj Tomaszewski Mariola Głowacka Maciej Rozpędowski

--	--	--